

Jan MALURA
Ostravská univerzita

DOI: 10.14746/bo.2021.4.12

Jiří Svoboda devadesátiletý

Mezi jubilanty roku 2021 se zařadil také ostravský literární historik, kritik a vysokoškolský pedagog Jiří Svoboda, který oslavil své devadesáté narozeniny. Prof. PhDr. Jiří Svoboda, DrSc. patřil k silné skupině literárních badatelů, kteří vyrostli pod patronátem olomouckého Oldřicha Králíka, jedné z nejvýraznějších osobností domácí literární vědy po roce 1945.

Jiří Svoboda se narodil v Místku 19. 1. 1931, vystudoval Obchodní akademii ve Frýdku-Místku a po krátkém studiu na pražské filozofické fakultě zakotvil jako student češtiny a filozofie na FF UP v Olomouci. Tam se setkal se svými generačními vrstevníky (Jiří Opelík, Vladimír Just, Milan Blahynka aj.), tam jej výrazně formuje nejen Oldřich Králík, literární vědec originálního myšlení s neobyčejně širokými zájmy, ale také filozof J. L. Fischer. Mimochodem, na olomoucká studijní léta, ale i dětství a mládí v Místku Jiří Svoboda rád a často vzpomínal prostřednictvím barvitých příběhů. Je dobře, že své vzpomínání vtělil do literární podoby, knížky *Toulky po ztracených krajinách*, kterou v roce 2018 vydala Ostravská univerzita. Není to ovšem jen radostné čtení. Jiří Svoboda líčí mimo jiné též příběh ostravské pedagogické fakulty, která se po pozoruhodném rozvoji v šedesátých letech dostala v období normalizace do bezvýhodné mizérie a stala se „zakřiknutou a k smrti vylekanou“, jak píše ve svých pamětech.

Jiří Svoboda působil na ostravské bohemistice nepřetržitě od roku 1960. Po vzniku Filozofické fakulty Ostravské univerzity založil Ústav pro regionální studia. Tam se svými spolupracovníky rozvíjel téma, jež mu bylo nejbližší, a to výzkum literatury a kultury ostravského regionu. Stal se editorem publikace *Kapitoly z literárních dějin Slezska a severní Moravy* (2000) a společně s L. Dokoupilem a M. Myšskou připravil dvoudílnou *Kulturně historickou encyklopedii Slezska a severovýchodní Moravy* (2005).

Regionální téma však nebylo jediným polem zájmu Jiřího Svobody. Soustavně se zabýval literaturou první poloviny 20. století, zejména poezií, blízcí mu byli básníci jako Antonín Sova, Petr Bezruč, Jaroslav Seifert, Jiří Orten, František Halas, osobně rád vzpomínám na jeho přednášky a semináře, věnované Josefu Horovi, které mě dovedly k celoživotnímu okouzlení tvorbou tohoto znamenitého a dnes bohužel zapomínaného básníka. Z prozaiků psal např. o Janu Čepovi, Egonu Hostovském, Kar-

lu Ptáčnickovi aj. Blízké mu ovšem byly také návrhy k tradicím, ověřeným hodnotám literatury 19. století, jak o tom svědčí jeho studie o Máchovi, Němcově a Nerudovi. Jiří Svoboda patří ke generaci literárních badatelů, pro něž se nestával klíčem k poznání vyhraněný teoretický koncept, jak je to běžné dnes, ale důkladné čtení textu, místy i s přihlédnutím k jeho variantám, charakteristická je pro něj neobyčejně široká čtenářská zkušenost, zahrnující i díla dnes již zcela zapomenutá a zdánlivě marginální, zásadní je vědomí „integrity a kontinuity“, které má badatele vést k důvěrné znalosti celku autorova díla. Jiří Svoboda ve svých reflexích nepodniká metodologické experimenty, ale vytváří poučené, syntetizující portréty spisovatelů či výkladové eseje věnované jednomu dílu. Svědčí o tom trojice knih, které shrnují jeho statě: *Z obzoru tvorby* (1998), *Cesty a zastavení – kapitoly z české literatury 20. století* (2002) a *Tvorba a ideje* (2010).

Dnes ovšem přichází znovu ke slovu především Svobodovy práce věnované literatuře regionu. V poslední letech totiž sledujeme obnovený zájem o tuto oblast, což se týká také osobnosti Vojtěcha Martínka, jemuž věnoval jubilant monografii *Vojtěch Martínek – život a dílo* (1982). Životní osudy Martínka ve spojení s celkem jeho díla, ale též s kulturním místopisem dnes představuje popularizační web o Vojtěchu Martínku (www.vojtech-martinek.cz), který vytvořilo Centrum regionálních studií FF OU ve spolupráci s Moravskoslezskou vědeckou knihovnou OU a ostravskými středoškolskými učiteli. Na práce Jiřího Svobody navazuje také velký projekt Katedry české literatury a literární vědy a Centra regionálních studií FF OU Literární obraz regionu 1918–2018 (hlavní řešitelkou je Iva Málková). Jeho součástí je výstava o literatuře regionu (srov. právě vydaný katalog *Literární paměť regionu 1918–2018*), slovník spisovatelů a také literární mapa Ostravy, směřuje tedy k poznání a prezentaci literatury regionu v celku a souvislostech, míří k cíli, který měl vždy na mysli také prof. Svoboda.